
Exigențe în raportarea auditorului privind formatul unic european al situațiilor financiare

Conf. univ. dr. Daniel BOTEZ,
Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău,
Facultatea de Științe Economice,
e-mail: daniel63331@yahoo.com

Lect. univ. dr. Mihaela ENACHI,
Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău,
Facultatea de Științe Economice,
e-mail: enachi_mihaela@yahoo.com

Rezumat

Pentru buna funcționare a piețelor de capital este esențial să se ofere utilizatorilor informații fidele și relevante cu privire la poziția financiară a companiei, performanța acesteia și fluxurile de trezorerie, care să fie disponibile în timp util pentru procesul decizional. În vederea creșterii transparenței informațiilor financiare comunicate de companiile tranzacționate pe o piață reglementată, Uniunea Europeană (UE) a acordat digitalizării o poziție specială, impunând utilizarea unui format electronic unic pentru rapoartele financiare anuale întocmite pentru anii care încep la sau după data de 1 ianuarie 2020. Formatul electronic unic european (European Single Electronic Format – ESEF), al cărui proiect de standarde tehnice de reglementare (Regulatory Technical Standards – RTS) a fost elaborat de Autoritatea Europeană pentru Valori Mobiliare și Piețe (European Securities and Markets Authority – ESMA), implică pregătirea de către emitenți a rapoartelor financiare anuale în format eXtensible Hypertext Markup Language (XHTML) și utilizarea eXtensible Business Reporting Language (XBRL) pentru situațiile financiare consolidate întocmite în conformitate cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS). Este bine cunoscut faptul că tehnologiile digitale facilitează procesul de colectare, pregătire, analiză și interpretare a informațiilor, iar în acest studiu autorii se concentrează asupra măsurii în care companiile românești tranzacționate la Bursa de Valori București (BVB), Piața Reglementată, au introdus noile tehnologii digitale în procesul de raportare, ca urmare a obligativității sau în mod voluntar, încercând să surprindă aspecte specifice raportării auditorului cu privire la noile cerințe statutare în contextul implementării ESEF.

Cuvinte cheie: raport anual; situații financiare; raportul auditorului; asigurare rezonabilă; taxonomie; ESEF; XHTML; XBRL;

Clasificare JEL: M21, M41, M42, O16, O33

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Botez, D., Enachi, M. (2024), Requirements for Auditor Reporting on the Single European Format of Financial Statements, *Audit Financiar*, vol. XXII, no. 3(175)/2024, pp. 510-524, DOI: 10.20869/AUDITF/2024/175/017

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2024/175/017>

Data primirii articolului: 3.04.2024

Data revizuirii: 10.04.2024

Data acceptării: 26.06.2024

1. Introducere

În Uniunea Europeană au fost emise, încă din anul 2001, cerințe privind transparența informațiilor financiare ale entităților cu valori mobiliare tranzacționate pe o piață reglementată, prin Directiva 2001/34/CE privind admiterea valorilor mobiliare la cota oficială a unei burse de valori și informațiile care trebuie publicate cu privire la aceste valori mobiliare. Această directivă a stabilit că situațiile financiare anuale și raportul anual trebuie puse la dispoziția publicului cât mai curând posibil, împreună cu raportul auditorului.

Conform Directivei 2004/109/CE privind armonizarea obligațiilor de transparență în ceea ce privește informația referitoare la emitenții ale căror valori mobiliare sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată și de modificare a Directivei 2001/34/CE, rapoartele financiare anuale trebuie publicate „cel târziu la patru luni după sfârșitul fiecărui exercițiu financiar”, iar disponibilitatea publică a acestora trebuie asigurată „pentru cel puțin 10 ani”, perioadă ce poate fi redusă de către Comisia Europeană la 5 ani.

În cadrul acestei directive se menționează care sunt componentele raportului financiar anual (declarațiile financiare care au făcut obiectul unui audit, raportul de gestiune și declarațiile persoanelor responsabile în cadrul emitentului) și este formulată cerința ca raportul de audit, semnat de persoana responsabilă sau persoanele responsabile, să fie comunicat integral publicului, odată cu raportul financiar anual.

Nu putem să nu sesizăm derapajele de traducere în limba română a textelor directivelor din limba engleză, acestea nefiind puse de acord cu vocabularul profesional stabilit în legislația națională. Astfel, expresia *annual accounts*, prevăzută în Directiva 2001/109/CE, a fost tradusă *situația financiar-contabilă anuală*, în loc de *situații financiare anuale*. În Directiva 2004/34/CE, expresia *financial statements* a fost tradusă *declarații financiare*, în loc de *situații financiare*, iar expresia *management report* a fost tradusă *raport de gestiune*, în loc de *raportul administratorului*. De asemenea, în legislația internă, termenul utilizat este *raport anual*, nu *raport financiar anual*.

La nivel național, cerința este de a publica raportul financiar anual pe website-ul propriu al emitentului și

de a-l transmite către Autoritatea de Supraveghere Financiară (ASF) și operatorul de sistem (Bursa de Valori București – BVB), respectând termenul de cel mult patru luni de la încheierea exercițiului financiar, și de a asigura disponibilitatea acestuia pentru cel puțin cinci ani. Mai mult, ASF precizează faptul că raportul de audit statutar, semnat, reprezintă parte componentă a raportului anual (Autoritatea de Supraveghere Financiară, 2018).

Directiva UE privind transparența prevede că pentru exercițiile financiare care încep la 1 ianuarie 2020 sau ulterior acestei date toate rapoartele financiare anuale ale emitenților ale căror valori mobiliare sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată se întocmesc într-un format de raportare electronic unic, dar oferind statelor membre posibilitatea de a înregistra o întârziere de un an în conformarea cu această cerință, justificată în mod corespunzător în notificarea trimisă Comisiei Europene (Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene, 2004).

În acest context, trebuie să menționăm că în România Autoritatea de Supraveghere Financiară (ASF), singura autoritate națională competentă pentru reprezentarea intereselor României în cadrul Autorității Europene pentru Valori Mobiliare și Piețe (ESMA), a anunțat în februarie 2021 că amână cu un an aplicarea obligatorie a formatului electronic unic european (European Single Electronic Format – ESEF) pentru emitenții listați pe piața reglementată. Printre motivele care au stat la baza deciziei de notificare a Comisiei Europene privind amânarea aplicării ESEF s-au numărat: lipsa personalului specializat în transformarea situațiilor financiare anuale conform noilor cerințe; existența unui număr redus de companii care dezvoltă aplicații de acest tip; costuri ridicate pentru identificarea și implementarea soluțiilor IT; dificultăți în identificarea și contractarea unui furnizor IT care oferă servicii complete și viabile; erorile de mapare apărute în timpul conversiei raportului anual în noul format impus de ESEF etc. (<https://asfromania.ro/>).

Nu doar România a decis să notifice Comisiei Europene cu privire la decizia de a amâna implementarea ESEF, ci multe alte țări europene: Belgia, Bulgaria, Croația, Cipru, Danemarca, Estonia, Finlanda, Franța, Grecia, Ungaria, Irlanda, Italia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Malta, Olanda, Polonia, Portugalia, Slovacia, Spania, Suedia

(https://finance.ec.europa.eu/publications/one-year-optional-esef-postponement_en#list).

În martie 2021, ASF a aprobat Regulamentul nr. 7/2021 care precizează că emitenții ale căror valori mobiliare sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată trebuie să întocmească și să publice rapoartele financiare anuale în formatul de raportare electronic unic pentru exercițiile financiare care încep la 1 ianuarie 2021 sau ulterior acestei date și că emitenții se pot conforma acestei cerințe și pentru exercițiul financiar 2020 (Autoritatea de Supraveghere Financiară, 2021).

ESMA, autoritatea de reglementare a piețelor valorilor mobiliare din UE, a fost desemnată să elaboreze proiectul de standarde tehnice de reglementare (*Regulatory Technical Standards – RTS*) pentru a specifica formatul electronic unic european (Regulamentul (UE) nr. 1095/2010) și să îl transmită Comisiei Europene spre aprobare.

În conformitate cu Regulamentul delegat (UE) 2019/815 al Comisiei, ESEF implică întocmirea de către emitenți în totalitate a rapoartelor financiare anuale în format XHTML și, în cazul în care rapoartele financiare anuale includ situații financiare consolidate întocmite în conformitate cu IFRS, marcarea în detaliu a acelor situații financiare primare consolidate (situația poziției financiare, situația profitului sau pierderii și a altor elemente ale rezultatului global, situația modificărilor capitalurilor proprii și situația fluxurilor de trezorerie) pentru exercițiile financiare care încep la 1 ianuarie 2020 sau ulterior acestei date, utilizând limbajul de marcare XBRL și marcarea în bloc pentru notele explicative la situațiile financiare (aplicarea de marcaje pentru secțiuni întregi ale notelor) pentru exercițiile financiare care încep la 1 ianuarie 2022 sau ulterior acestei date (Comisia Europeană, 2019a). Etichetarea detaliată a notelor poate fi făcută în mod voluntar în cazul situațiilor financiare consolidate întocmite în conformitate cu IFRS, iar marcarea XBRL a situațiilor financiare individuale (indiferent dacă acestea sunt întocmite în conformitate cu reglementările naționale sau IFRS) de către emitenții înregistrați în statele membre este permisă dacă statele membre furnizează taxonomii. Marcajele vor fi încorporate în rapoartele financiare anuale în format XHTML utilizând specificațiile Inline XBRL (iXBRL) (Comisia Europeană, 2019a).

Taxonomia ESEF se bazează pe taxonomia IFRS, elaborată de Fundația IFRS, la care ESMA a făcut câteva mici adăugiri, și este alcătuită dintr-un set de fișiere electronice cu extensia .xsd sau .xml care conțin schemele și bazele de legături de utilizat la întocmirea situațiilor financiare consolidate.

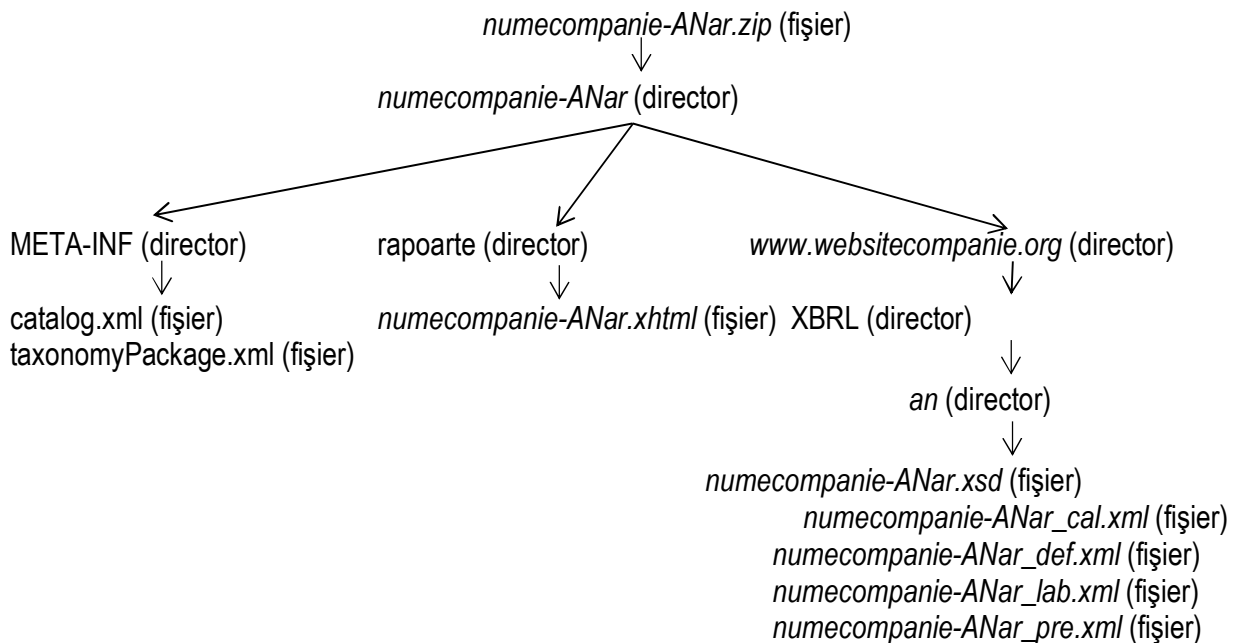
În august 2023, ESMA a publicat cea mai recentă actualizare anuală a Manualului de raportare ESEF: Pregătirea rapoartelor financiare anuale în format ESEF, un document destinat să „asiste emitenții și vânzătorii de software în crearea documentelor ESEF care sunt conforme cu RTS privind ESEF” (European Securities and Markets Authority, August, 2023).

ESMA a publicat, de asemenea, suita de conformitate ESEF, care „se adresează în primul rând unui public tehnic (adică dezvoltatorilor de software XBRL), ca o modalitate de a testa și de a oferi asigurare cu privire la capacitatea instrumentelor software de a crea și/sau de a consuma fișiere care sunt în conformitate cu toate cerințele ESEF” (<https://www.esma.europa.eu/policy-activities/corporate-disclosure/european-single-electronic-format>).

Trebuie să menționăm faptul că ESMA oferă un exemplu de raport financiar anual în format ESEF, punând la dispoziția publicului raportul întocmit de o companie cu sediul în Europa și precizează că publicații suplimentare (cum ar fi un vizualizator Inline XBRL) pot fi găsite pe website-ul companiei respective (<https://www.esma.europa.eu/>). Structura acestui pachet al raportului este prezentată în **Figura nr. 1**.

În această figură am marcat cu caractere cursive informațiile care variază de la o entitate la alta sau de la un an la altul. Fișierul cu extensia .xhtml este raportul financiar anual. Fișierul catalog.xml (opțional în directorul META-INF conform Taxonomy Packages 1.0.) furnizează remapări care permit înlocuirea unui localizator uniform de resurse (Uniform Resource Locator – URL) cu altul în timpul rezoluției URL, iar fișierul taxonomyPackage.xml (obligatoriu conform Taxonomy Packages 1.0.) furnizează documentația privind taxonomia utilizată de companie. Celelalte fișiere cu extensiile .xsd și .xml sunt componentele taxonomiei ESEF utilizată de companie.

Figura nr. 1. Structura unui pachet al raportului ESEF

Sursa: proiecție proprie a autorilor, în urma analizei structurii pachetului raportului pus la dispoziție pe website-ul ESMA (<https://www.esma.europa.eu/>)

În ceea ce privește Regulamentul delegat (UE) 2019/815 al Comisiei, în anul 2020 Comisia a publicat Comunicarea interpretativă 2020/C 379/01 a Comisiei privind întocmirea, auditul și publicarea situațiilor financiare incluse în rapoartele financiare anuale elaborate în conformitate cu Regulamentul delegat (UE) 2019/815 al Comisiei privind formatul de raportare electronic unic (ESEF).

Prin intermediul acestei comunicări sunt oferite unele clarificări cu privire la prevederile Uniunii Europene referitoare la audit. În acest sens, menționăm că auditorii statutari au obligația „de a emite o opinie de audit cu privire la conformitatea situațiilor financiare incluse în rapoartele financiare anuale cu cerințele statutare relevante prevăzute în Regulamentul ESEF”, iar această opinie „trebuie inclusă în raportul de audit”. Legislația UE nu specifică dacă raportul de audit ar trebui inclus în raportul anual sau publicat, ca document separat, împreună cu raportul anual.

Formatul electronic unic european, care implică întocmirea rapoartelor financiare anuale în totalitate în formatul XHTML, iar în cazul în care rapoartele

anuale includ situații financiare consolidate întocmite conform Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS), marcarea respectivelor situații financiare consolidate utilizând XBRL are rolul de a spori comparabilitatea informațiilor din rapoartele anuale ale companiilor cotate și în același timp de a asigura flexibilitate în accesarea conținutului acestora.

Introducerea acestor cerințe suplimentare privind raportarea în cazul entităților cu valori mobiliare cotate pe piețele reglementate din Uniunea Europeană, a condus la extinderea activității auditorilor statutari cărora li se cere exprimarea unei opinii cu privire la conformitatea situațiilor financiare cu cerințele legale aplicabile (Directiva 2014/56/UE), deci, implicit, standardele tehnice de reglementare (*Regulatory Technical Standards – RTS*) privind ESEF.

În **Tabelul nr. 1** am surprins cerințele statutare relevante din Regulamentul ESEF în raport cu care auditorii statutari vor trebui să verifice conformitatea situațiilor financiare.

Tabelul nr. 1. Dispoziții ale Regulamentului ESEF aplicabile situațiilor financiare	
Toate situațiile financiare care sunt incluse în raportul financiar anual trebuie să fie întocmite într-un format XHTML valabil	
<p>Pentru toate situațiile financiare consolidate întocmite în conformitate cu IFRS, astfel cum au fost adoptate de UE, sau cu IFRS, astfel cum au fost adoptate de IASB</p>	<p>Pentru alte situații financiare decât situațiile financiare consolidate întocmite în conformitate cu IFRS</p>
<p>➤ Trebuie marcate informațiile specificate în anexa II la Regulamentul ESEF, în cazul în care informațiile în cauză sunt prezente în situațiile financiare consolidate respective.</p>	
<p>➤ Toate marcajele, inclusiv marcajele voluntare ale prezentării altor informații decât cele specificate în anexa II, trebuie să îndeplinească următoarele cerințe:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ să utilizeze limbajul de marcare XBRL; ▪ să utilizeze elementele taxonomiei de bază specificate în anexa VI la Regulamentul ESEF cu sensul contabil cel mai apropiat, cu excepția cazului în care se creează un element al taxonomiei extinse, în conformitate cu anexa IV la Regulamentul ESEF; ▪ să respecte regulile comune privind marcajele. 	<p>➤ Toate marcajele incluse de emitent în mod voluntar sau în conformitate cu legislația națională trebuie să îndeplinească următoarele cerințe:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ să utilizeze limbajul de marcare XBRL; ▪ să utilizeze o taxonomie specifică furnizată de statul membru în care este încorporat emitentul; ▪ să respecte regulile comune privind marcajele.

Sursa: Extras din Comunicarea interpretativă a Comisiei Europene 2020/C 379/01

Comitetul Organismelor Europene de Supraveghere a Auditorilor (*Committee of European Auditing Oversight Body – CEAOB*), care are rolul de asigurare a cooperării între organismele naționale de supraveghere a auditului la nivelul UE, a emis un document care conține îndrumări pentru implicarea auditorilor cu privire la situațiile financiare anuale în formatul electronic unic european, oferind sprijin în derularea misiunii de verificare a conformității situațiilor financiare cu cerințele statutare relevante din Regulamentul ESEF. Obiectivele acestui material sunt de a descrie așteptările CEAOB cu privire la „procedurile care trebuie efectuate de auditori pentru a evalua dacă situațiile financiare incluse în raportul financiar anual respectă cerințele ESEF”, „consecințele oricăror denaturări identificate de auditori” și „forma și conținutul raportului de audit privind conformitatea situațiilor financiare anuale cu cerințele ESEF” (*Committee of European Auditing Oversight Bodies*, November 9, 2021). Acest document a fost tradus în limba română și pus la dispoziția auditorilor sub formă de ghid, de către Autoritatea pentru Supravegherea Publică a Activității de Audit Statutar (ASPAAS).

„Auditorii au un rol esențial în asigurarea faptului că dezvăuirile digitale reflectă cu exactitate conținutul și semnificația raportului, dar nu ar trebui să se împotmolească în detalii sintactice sau tehnice. Validarea automată de către XBRL Certified Software va asigura că rapoartele sunt solide din punct de vedere tehnic” (<https://www.xbrl.org/>). Însă, deși instrumentele digitale vin în sprijinul derulării misiunii de audit, este necesară familiarizarea cu acest limbaj modern de raportare și înțelegerea facilităților oferite de diferite produse software în evaluarea rapoartelor financiare.

În ceea ce privește raportul de audit cu privire la conformitatea situațiilor financiare cu RTS privind ESEF, legislația europeană conferă la fel de multă libertate, entitățile având posibilitatea fie de a-l publica împreună cu raportul financiar anual, ca document separat, fie de a-l include în raportul financiar anual (Comunicarea interpretativă 2020/C 379/01 a Comisiei), iar această abordare nu a suportat modificări la nivel național. Cu toate acestea, obligativitatea de a include în raportul de

audit statutar și opinia de audit cu privire la conformitatea situațiilor financiare cu cerințele statutare relevante prevăzute în Regulamentul ESEF (Comunicarea interpretativă 2020/C 379/01 a Comisiei), conduce, în cazul companiilor cotate la BVB, la limitarea prezentării acestei opinii în cadrul raportului anual și nu într-un document separat deoarece raportul de audit statutar, semnat, reprezintă parte componentă a raportului anual (Autoritatea de Supraveghere Financiară, 2018).

Potrivit documentului de informare publicat de către Accountancy Europe – organismul european al profesiei contabile – pentru a veni în sprijinul auditorilor în furnizarea unei opinii în legătură cu ESEF, misiunea auditorului „trebuie să fie desfășurată și raportată în conformitate cu ISAE 3000 publicat de Consiliul pentru Standarde Internaționale de Audit și de Asigurare (IAASB) sau cu un standard profesional viitor care stabilește dispoziții cel puțin la fel de exigente ca ISAE 3000” (Accountancy Europe, December, 2019).

Aceeași lucrare specifică faptul că, pentru a nu exista confuzii privind natura și amploarea misiunii de asigurare rezonabilă, raportul emis trebuie să prezinte, printre altele, obiectivul misiunii de asigurare asupra conformității etichetării electronice a situațiilor financiare cu RTS privind ESEF și numele fișierelor digitale depuse.

În anul 2023, Camera Auditorilor Financiari din România (CAFR) a actualizat modelul de raport de audit pus la dispoziția membrilor pe website-ul propriu, în care a inclus și modelul propus pentru raportul auditorului privind conformitatea cu regulamentul ESEF.

2. Materiale și metode

Am găsit în literatura de specialitate un număr relativ redus de studii efectuate cu privire la utilizările ESEF în diferite țări ale Uniunii Europene, aspectele tratate referindu-se la: pregătirea emitentilor pentru raportarea ESEF în Polonia (Miścikowska, 2021), influența raportării ESEF în Republica Slovacă (Marci & Stanková, 2017), caracteristicile ESEF pe baza rapoartelor financiare anuale ale celor mai mari patru companii din industria lemnului din Bulgaria (Atanasov, 2022), experiența Finlandei în utilizarea ESEF ca adoptator timpuriu (Brands et al., 2022) etc.

În studiul nostru, ne-am propus să analizăm în ce măsură companiile românești listate la Bursa de Valori București, Piața Reglementată, care este stabilită în România (care nu este o jurisdicție XBRL), respectă cerința ESMA de a

utiliza ESEF și dacă nivelul de dezvoltare al zonei în care acestea se află ar putea fi unul dintre factorii care le influențează atitudinea. Nu am ales să analizăm companiile din străinătate listate la BVB din cauza numărului lor limitat.

De asemenea, am analizat măsura în care conducerea entităților a furnizat informații cu privire la procedurile utilizate pentru convertirea rapoartelor anuale în format ESEF și aspectele suplimentare surprinse de auditor în raportul întocmit în cazul entităților care au implementat formatul electronic unic european.

Ipotezele de cercetare sunt următoarele:

H1: Există o relație directă între măsura în care companiile românești tranzacționate la Bursa de Valori București respectă cerința ESMA de a utiliza ESEF și nivelul de dezvoltare al zonei în care acestea se află.

H2: Atunci când nu există obligația de a utiliza XBRL în rapoartele financiare anuale în format ESEF, companiile românești tranzacționate la Bursa de Valori București rareori se conformează în mod voluntar unei recomandări. În ceea ce privește a doua ipoteză, ne referim aici la companiile care întocmesc situații financiare conform IFRS, pentru care a fost creată o taxonomie care să susțină procesul de raportare.

H3: În ceea ce privește responsabilitatea conducerii, situațiile financiare în format ESEF sunt publicate pe website-ul personal, iar în declarația conducerii privind situațiile financiare sau în raportul anual care le conține sunt menționate procedurile utilizate pentru convertirea în format ESEF.

H4: Auditorii fac mențiuni în raportul întocmit cu privire la existența situațiilor financiare în format ESEF, identifică aceste situații în mod corespunzător și menționează standardul internațional de audit care a stat la baza derulării misiunii, precum și procedurile utilizate pentru verificarea conformității cu ESEF.

3. Rezultate și discuții

Datele utilizate în analiza noastră au fost colectate de pe website-ul Bursei de Valori București (<https://www.bvb.ro/>) și din depozitul de depuneri Inline XBRL, bază de date oficială care include rapoarte anuale pregătite în temeiul mandatului ESEF (<https://filings.xbrl.org/>). Pentru a ne asigura că informațiile sunt furnizate integral, am analizat și website-urile companiilor românești tranzacționate la BVB în 2021 și 2022, acestea având obligația de a publica

pe website-ul personal rapoartele financiare anuale (Parlamentul României, 2021).

În **Tabelul nr. 2** prezentăm numărul entităților din România listate la BVB care întocmesc rapoarte ESEF și

Produsul intern brut (PIB) pe cap de locuitor în 2021 și 2022 pentru a analiza relația posibilă între nivelul de dezvoltare al diferitelor regiuni ale României și numărul entităților tranzacționate la BVB care respectă ESEF.

Tabelul nr. 2. Entitățile listate la BVB care au elaborat rapoarte ESEF și PIB/cap de locuitor în 2021 și 2022

Regiuni de dezvoltare ale României	Entități care pregătesc rapoarte ESEF (Număr)				Produsul intern brut pe cap de locuitor (% din media Uniunii Europene)	
	2022		2021		2022	2021
	Da	Nu	Da	Nu		
Regiunea de Dezvoltare Nord-Est	9	0	7	2	8.01	7.30
Regiunea de Dezvoltare Sud-Est	7	0	7	0	7.70	7.30
Regiunea de Dezvoltare Sud-Muntenia	7	0	7	0	8.70	5.84
Regiunea de Dezvoltare Sud-Vest Oltenia	5	0	5	0	5.93	8.76
Regiunea de Dezvoltare Vest	2	0	2	0	7.08	6.57
Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest	13	0	12	1	9.47	8.76
Regiunea de Dezvoltare Centru	11	1	11	1	8.78	8.76
Regiunea de Dezvoltare București-Ifov	24	0	24	0	21.33	19.71
Total	78	1	75	4	77	73

Sursa: Proiecție proprie a autorilor conform bazelor de date utilizate

După cum putem observa în **Tabelul nr. 2**, un procent semnificativ (95% în 2021 și 99% în 2022) dintre entitățile românești listate la BVB au utilizat ESEF în publicarea rapoartelor financiare anuale.

Se poate observa că în Regiunea de Dezvoltare București-Ifov, care prezintă cea mai importantă valoare

pentru PIB-ul pe cap de locuitor, se află aproximativ 30% dintre entitățile care au utilizat ESEF pentru rapoartele financiare anuale.

Pentru a analiza legătura dintre nivelul de dezvoltare al diferitelor regiuni și gradul de conformare cu cerințele ESEF, am folosit un test al Corelației lui Pearson (**Tabelul nr. 3**).

Tabelul nr. 3. Corelația dintre nivelul de dezvoltare al diferitelor regiuni și gradul de conformare cu cerințele ESEF

		Produsul intern brut pe cap de locuitor în 2022 (% din media Uniunii Europene)	Produsul intern brut pe cap de locuitor în 2021 (% din media Uniunii Europene)
Entitățile care elaborează rapoarte ESEF	Corelația Pearson	.930**	.919**
	Sig. (2-tailed)	<.001	.001
	N	8	8

** Corelația este semnificativă la nivelul 0,01 (2-tailed).

Sursa: Proiecție proprie a autorilor

În ciuda acestei puternice corelații, trebuie să menționăm faptul că entitățile cu sediul social în zona în care PIB/locuitor este la un nivel ridicat sunt principalele entități tranzacționate la BVB.

Analizând rapoartele ESEF, am observat că nu toate entitățile au utilizat XBRL la întocmirea situațiilor financiare anuale consolidate în conformitate cu IFRS (**Tabelul nr. 4**).

Tabelul nr. 4. Numărul entităților din România listate la BVB care au utilizat XBRL în rapoartele ESEF pentru exercițiile financiare 2021 și 2022

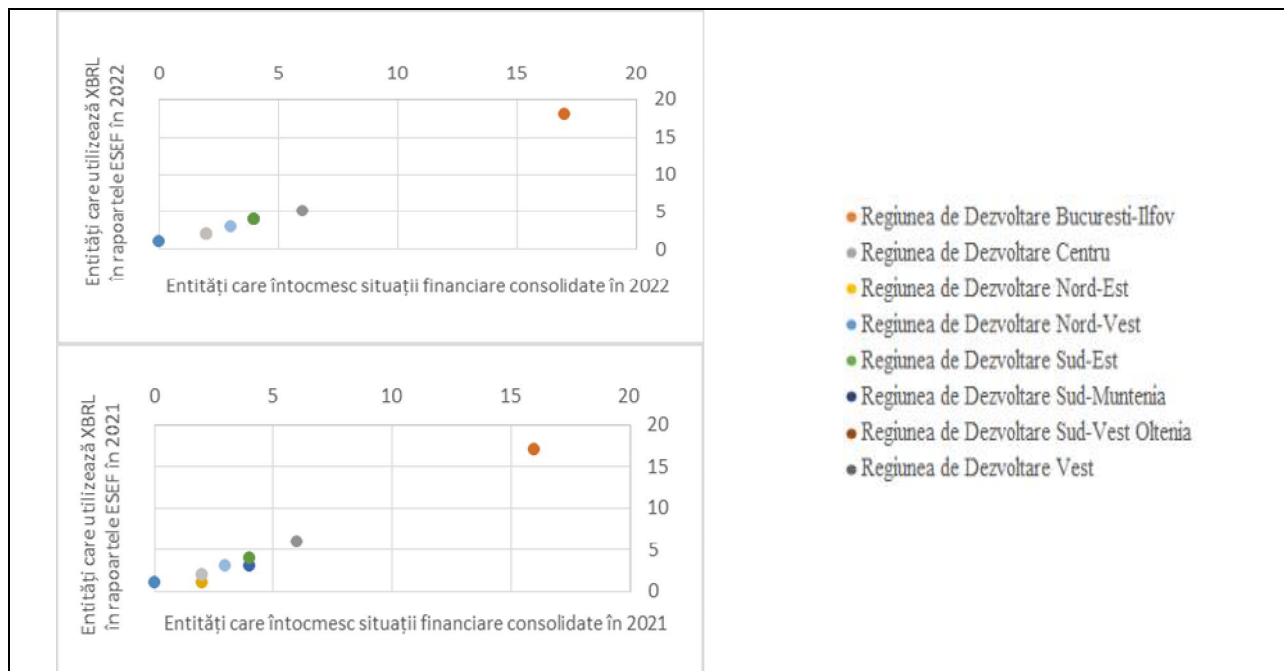
Regiuni de dezvoltare ale României	Entități care utilizează XBRL în rapoartele ESEF (Număr)				Entitățile care întocmesc situații financiare consolidate (Număr)			
	2022		2021		2022		2021	
	Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu
Regiunea de Dezvoltare Nord-Est	2	7	1	8	2	7	2	7
Regiunea de Dezvoltare Sud-Est	4	3	4	3	4	3	4	3
Regiunea de Dezvoltare Sud-Muntenia	3	4	3	4	3	4	3	4
Regiunea de Dezvoltare Sud-Vest Oltenia	2	3	2	3	2	3	2	3
Regiunea de Dezvoltare Vest	2	0	2	0	2	0	2	0
Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest	4	9	3	10	4	9	4	9
Regiunea de Dezvoltare Centru	5	7	6	6	6	6	6	6
Regiunea de Dezvoltare București-Ilfov	18	6	17	7	17	7	16	8
Total	40	39	38	41	40	39	39	40

Sursa: Proiecție proprie a autorilor, conform bazelor de date utilizate

După cum putem observa, în 2021 doar două companii (una dintre ele neadoptând IFRS), iar în 2022 o singură companie, întocmind situații financiare consolidate, nu utilizează limbajul XBRL. Astfel, există

o corelație puternică între numărul de entități care utilizează XBRL în rapoartele ESEF și numărul de entități care întocmesc situații financiare consolidate (Figura nr. 2).

Figura nr. 2. Corelația dintre numărul de entități care utilizează XBRL în rapoartele ESEF și numărul de entități care întocmesc situații financiare consolidate în 2021 și 2022

Sursa: Proiecție proprie a autorilor

De asemenea, am observat că niciuna dintre companiile românești tranzacționate la BVB, Piața Reglementată, nu a prezentat în 2020 raportul anual în format ESEF și nu a utilizat XBRL în cazul situațiilor financiare consolidate bazate pe IFRS, iar în 2021 și 2022 o companie a utilizat XBRL, în mod voluntar, pentru situațiile financiare individuale întocmite conform IFRS.

Luând în considerare aceste informații și cele prezentate

în **Tabelul nr. 5**, putem afirma că a doua ipoteză a studiului nostru este confirmată. Chiar dacă XBRL permite entităților să crească transparența informațiilor comunicate diferiților utilizatori și, în acest fel, accelerarea procesul decizional, companiile românești tranzacționate la BVB utilizează rareori XBRL în rapoartele financiare anuale în format ESEF atunci când nu există obligația de a se conforma acestei cerințe.

Tabelul nr. 5. Corelația dintre numărul de entități care nu utilizează XBRL în rapoartele ESEF și numărul de entități care nu întocmesc situații financiare consolidate

		Entitățile care nu întocmesc situații financiare consolidate	
		2022	2021
Entitățile care nu utilizează XBRL în rapoartele ESEF	Corelația Pearson	.983**	.981**
	Sig. (2-tailed)	<.001	.001
	N	8	8

** Corelația este semnificativă la nivelul 0,01 (2-tailed).

Sursa: Proiecție proprie a autorilor

Doar pentru 83%, în 2022, și 79%, în 2021, dintre entitățile care utilizează XBRL în rapoartele ESEF am găsit rapoartele financiare anuale, pregătite în temeiul mandatului ESEF, în depozitul de depuneri Inline XBRL (<https://filings.xbrl.org/>). Motivul lipsei de exhaustivitate a acestei baze de date oficiale este, potrivit proprietarilor website-ului, faptul că România, împreună cu Germania și Irlanda, sunt țările în care depunerile ESEF nu sunt puse la dispoziție într-un mod care să permită descoperirea și descărcarea fiabilă a acestora sau în care nu au reușit să localizeze deloc o sursă. Aceeași problemă am întâmpinat-o la colectarea informațiilor pentru studiul

nostru și a fost necesar să accesăm nu numai website-ul BVB, ci și website-urile companiilor tranzacționate la BVB.

După cum se poate observa în **Tabelul nr. 6**, multe dintre depuneri prezintă inconsecvențe de calcul sau avertismente de validare, în general din cauza nerespectării regulilor XBRL Formula definite în taxonomia ESEF. Pentru niciuna dintre aceste depuneri nu a fost analizată conformitatea cu regulile din Manualul de raportare ESEF (European Securities and Markets Authority, August, 2023) sau cu orice reguli specifice României care ar putea fi aplicabile.

Tabelul nr. 6. Numărul entităților din România pentru care rapoartele XBRL pentru exercițiile financiare 2021 și 2022 sunt disponibile pe website-ul <https://filings.xbrl.org/>

Regiuni de dezvoltare ale României	Entități prezente pe website-ul https://filings.xbrl.org/ (Număr)				Rapoarte fără inconsecvențe de calcul sau avertismente de validare XBRL (Număr)			
	2022		2021		2022		2021	
	Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu
Regiunea de Dezvoltare Nord-Est	2	0	1	0	0	2	0	1
Regiunea de Dezvoltare Sud-Est	3	1	3	1	2	1	2	1
Regiunea de Dezvoltare Sud-Muntenia	2	1	2	1	0	2	0	2
Regiunea de Dezvoltare Sud-Vest Oltenia	2	0	2	0	0	2	0	2
Regiunea de Dezvoltare Vest	1	1	1	1	0	1	0	1
Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest	3	1	2	1	0	3	0	2
Regiunea de Dezvoltare Centru	4	1	6	0	4	0	4	2
Regiunea de Dezvoltare București-Ilfov	16	2	13	4	3	13	5	8
Total	33	7	30	8	9	24	11	19

Sursa: Proiecție proprie a autorilor, conform bazelor de date utilizate

Considerăm că prezența inconsecvențelor de calcul sau avertismentelor de validare în rapoartele XBRL, nu doar în cazul companiilor românești, ci și în cazul multor companii din celelalte state membre ale căror rapoarte financiare se regăsesc în depozitul de depuneri Inline XBRL

(<https://filings.xbrl.org/>), sunt firești în contextul începutului adoptării XBRL.

În ceea ce privește fișierele taxonomiei puse la dispoziție de companiile tranzacționate la BVB, situația este prezentată în **Tabelul nr. 7**.

Tabelul nr. 7. Structura taxonomiei XBRL pentru 2021 și 2022 publicată de către entitățile tranzacționate la BVB

Fișierele taxonomiei XBRL	Entități utilizând XBRL care au publicat diferite tipuri de fișiere (Număr)			
	2022		2021	
	Da	Nu	Da	Nu
XBRL Schema	40	0	38	0
Calculation	40	0	38	0
Definition	40	0	38	0
Label – Romanian	40	0	34	4
Label – English	37	3	34	4
Presentation	40	0	38	0
Reference	2	38	2	36

Sursa: Proiecție proprie a autorilor, conform bazelor de date utilizate

Doar două companii au publicat o taxonomie care a inclus toate tipurile de fișiere pentru o taxonomie standard. Ne referim aici la o schemă XBRL (care stochează informații despre conceptele taxonomiei, cum ar fi numele lor, identificatorii (id-urile) și diverse alte caracteristici), sub forma unui fișier .xsd, și baze de legătură, adesea denumite straturi (calculare, definire și prezentare, care gestionează relațiile dintre conceptele taxonomiei; etichetă, care asociază conceptele taxonomiei cu etichete de text definite în diferite limbi; referință, care conectează conceptele cu literatura de specialitate), sub formă de fișiere .xml (Debreceny et al., 2009).

Am observat, de asemenea, că fiecare companie a prezentat un fișier catalog.xml, chiar dacă acesta este opțional în conformitate cu Taxonomy Packages 1.0. (XBRL International Inc., April 19, 2016).

Analizând conținutul rapoartelor anuale publicate în anii 2021 și 2022 pe website-ul BVB sau pe website-urile companiilor, am sintetizat în **Tabelul nr. 8** maniera de prezentare a opiniei auditorului cu privire la conformarea cu cerințele ESEF și modalitatea de dezvoltare a raportului cu această opinie. Menționăm că nu am găsit rapoartele cu opinia auditorului pentru o companie în 2022 și patru companii în 2021.

Tabelul nr. 8. Numărul entităților care furnizează opinia auditorului cu privire la respectarea ESEF în raportul de audit sau în raportul anual

Regiuni de dezvoltare ale României	Modul de prezentare a opiniei privind respectarea ESEF (Numărul de entități)				Modul de publicare a raportului cu opinia auditorului (Numărul de entități)			
	2022		2021		2022		2021	
	În raportul de audit	Într-un raport separat	În raportul de audit	Într-un raport separat	În raportul anual	Ca document separat	În raportul anual	Ca document separat
Regiunea de Dezvoltare Nord-Est	8	1	5	1	9	0	5	1
Regiunea de Dezvoltare Sud-Est	7	0	7	0	7	0	6	1

Regiuni de dezvoltare ale României	Modul de prezentare a opiniei privind respectarea ESEF (Numărul de entități)				Modul de publicare a raportului cu opinia auditorului (Numărul de entități)			
	2022		2021		2022		2021	
	În raportul de audit	Într-un raport separat	În raportul de audit	Într-un raport separat	În raportul anual	Ca document separat	În raportul anual	Ca document separat
Regiunea de Dezvoltare Sud-Muntenia	7	0	6	1	6	1	6	1
Regiunea de Dezvoltare Sud-Vest Oltenia	4	1	3	2	4	1	4	1
Regiunea de Dezvoltare Vest	1	1	1	1	2	0	1	1
Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest	11	1	8	3	12	0	8	3
Regiunea de Dezvoltare Centru	10	1	9	0	11	0	8	1
Regiunea de Dezvoltare București-Ilfov	24	0	24	0	21	3	23	1
Total	72	5	63	8	72	5	61	10

Sursa: Proiecție proprie a autorilor, conform bazelor de date utilizate

În conformitate cu Comunicarea interpretativă 2020/C 379/01 a Comisiei, care precizează că opinia auditorului cu privire la conformitatea situațiilor financiare cu cerințele statutare relevante prevăzute în Regulamentul ESEF trebuie inclusă în raportul de audit, un număr mare de entități (89% în 2021 și 94% în 2022) au ales să includă această opinie în raportul auditorului. De asemenea, în 2021, majoritatea entităților care publică opinia auditorului într-un raport separat față de raportul de audit au preferat să prezinte acest raport distinct în afara raportului anual. Această opțiune s-a schimbat în 2022.

Situațiile identificate de noi în care raportul de audit nu conține și opinia privind conformitatea cu Regulamentul ESEF se referă la faptul că situațiile financiare nu erau

întocmite în format XHTML la data emiterii raportului de audit, motiv pentru care auditorii au întocmit rapoarte separate privind acest aspect.

Tabelul nr. 9 surprinde sinteza constatărilor în urma analizei gradului de confirmare a ipotezelor 3 și 4 în cazul unui număr de 77 entități cotate la BVB. Precizăm faptul că în cazul a două entități nu am reușit să identificăm website-ul personal sau acesta nu există, motiv pentru care am analizat informațiile furnizate operatorului de sistem (BVB).

În această analiză am avut în vedere informații aferente exercițiului financiar 2022, al doilea an de la utilizarea ESEF în elaborarea rapoartelor anuale.

Tabelul nr. 9. Analiza criteriilor referitoare la responsabilitatea conducerii și responsabilitatea auditorului privind situațiile financiare în format ESEF

Regiuni de dezvoltare ale României	Criterii analizate 2022 (Număr entități)					
	C1. Situații financiare în format ESEF publicate pe website emitent (DA/NU)	C2. Mențiuni proceduri utilizate pentru convertire ESEF în declarația conducerii sau în raportul anual (DA/NU)	C3. Mențiuni ESEF în raportul de audit (DA/NU)	C4. Identificare situații financiare în format ESEF în raportul de audit (DA/NU)	C5. Mențiune aplicare ISAE 3000 (DA/NU)	C6. Mențiuni proceduri utilizate de auditor privind ESEF (DA/NU)
Regiunea de Dezvoltare Nord-Est	4 / 5	0 / 9	9 / 0	6 / 3	9 / 0	0 / 9
Regiunea de Dezvoltare Sud-Est	4 / 3	0 / 7	7 / 0	3 / 4	7 / 0	0 / 7

Regiuni de dezvoltare ale României	Criterii analizate 2022 (Număr entități)					
	C1. Situatii financiare în format ESEF publicate pe website emitent (DA/NU)	C2. Mențiune proceduri utilizate pentru convertire ESEF în declarația conducerii sau în raportul anual (DA/NU)	C3. Mențiune ESEF în raportul de audit (DA/NU)	C4. Identificare situații financiare în format ESEF în raportul de audit (DA/NU)	C5. Mențiune aplicare ISAE 3000 (DA/NU)	C6. Mențiune proceduri utilizate de auditor privind ESEF (DA/NU)
Regiunea de Dezvoltare Sud-Muntenia	5 / 2	0 / 7	7 / 0	4 / 3	7 / 0	0 / 7
Regiunea de Dezvoltare Sud-Vest Oltenia	4 / 1	1 / 4	5 / 0	4 / 1	5 / 0	0 / 5
Regiunea de Dezvoltare Vest	2 / 0	0 / 2	2 / 0	2 / 0	2 / 0	0 / 2
Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest	4 / 7	0 / 12	11 / 1	3 / 9	10 / 2	0 / 12
Regiunea de Dezvoltare Centru	4 / 6	1 / 10	11 / 0	4 / 7	10 / 1	0 / 11
Regiunea de Dezvoltare Bucuresti-Ilfov	14 / 10	0 / 24	24 / 0	15 / 9	23 / 1	0 / 24
Total	41 / 34	2 / 75	76 / 1	41 / 36	73 / 4	0 / 77

Sursa: Proiecție proprie a autorilor, conform bazelor de date utilizate

Directivile menționate anterior folosesc expresii precum *emitentul publică, comunicat publicului și să rămână la dispoziția publicului*, fără să menționeze ce înseamnă publicarea în acest context. Menționăm, de asemenea, că Regulamentul ESEF se referă la întocmirea situațiilor financiare în format XHTML fără să aducă în discuție circuitul acestora.

În România, termenul *publicare* este înlocuit și acoperit de cel de *depunere*, care anulează scopul principal al publicării, acela de a pune la dispoziția oricărei persoane interesate toate informațiile considerate publice. Pe website-ul Ministerului Finanțelor, acolo unde se depun situațiile financiare, nu se găsesc situațiile financiare complete, ci doar extrase din acestea. De aceea, considerăm că punerea la dispoziția publicului a situațiilor financiare și a raportului auditorului s-ar putea realiza prin postarea acestora pe website-ul propriu al entității, ca parte a raportului anual sau separat de raportul anual. Opinia noastră se bazează și pe mențiunea făcută în Comunicarea interpretativă a Comisiei 2020/C379/01, care prevede că publicarea se realizează, de exemplu, pe website-ul emitentilor. Mai mult, scopul utilizării formatului XHTML este ca informațiile să poată fi citite automat. După cum am constatat, multe entități nu au postat pe website-ul propriu acest format, deși scopul noului format este tocmai informarea publică. Am găsit, în schimb, rapoartele anuale pe website-ul operatorului de sistem (BVB).

Referitor la criteriile C1 și C3, există multe situații în care formatul ESEF nu este publicat pe website-ul emitentului și auditorul nu identifică aceste situații financiare, dar menționează că ele există, fără să prezinte altă probă decât menționarea acestuia.

În ceea ce privește criteriul C2, Comunicarea interpretativă 2020/C379/01 menționează că emitentii pot să includă în raportul anual o declarație privind conformitatea situațiilor financiare cu Regulamentul ESEF. Considerăm că această declarație trebuie inclusă în declarația conducerii emitentilor privind prezentarea situațiilor financiare în conformitate cu standardele contabile aplicabile. În această declarație este locul unde emitentii indică situațiile financiare sau raportul anual care le conține prin înscrierea codului unic XHTML și pot prezenta informații privind procedurile prin care au fost întocmite situațiile financiare în format XHTML, specificând dacă au efectuat cu personalul propriu această activitate sau au solicitat sprijin din partea unui prestator de servicii, caz în care indică și numele acestuia.

Am constatat că aproape toți emitentii (cu două excepții) nu au inclus în declarația privind situațiile financiare referiri la formatul XHTML al acestora, cu indicarea codului unic. Dintre cei doi emitenți care au făcut referiri la Regulamentul ESEF, unul a menționat câteva informații în declarația privind situațiile financiare, iar celălalt în raportul

anual consolidat. Niciunul însă nu a prezentat codul unic pentru identificare și nu a menționat procedurile prin care au fost întocmite situațiile financiare în format XHTML.

În opinia noastră, în declarația conducerii privind situațiile financiare sau în raportul anual care le conține, conducerea ar fi trebuit ca, în cadrul informațiilor privind respectarea regulamentului ESEF, să precizeze ce proceduri a folosit pentru convertirea situațiilor financiare în format XHTML, prin menționarea întocmirii acestora cu personalul propriu sau cu sprijinul unui prestator de servicii, iar auditorul, în raportul său, să prezinte și el procedurile care au fost folosite pentru conversia situațiilor financiare. După cum am constatat, nu există asemenea informații în declarațiile conducerii și nici în rapoartele auditorilor. Într-un singur raport al auditorului, deci pentru o singură entitate, se menționează că entitatea a apelat la serviciile unei companii specializate pentru întocmirea situațiilor financiare în format XHTML, fără alte amănunte.

Referitor la criteriul C4, mai bine de jumătate din numărul auditorilor au identificat, în raportul privind conformitatea cu Regulamentul ESEF, situațiile financiare întocmite în format XHTML, prin indicarea codului unic al acestora, de exemplu, sub forma XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX-2022-12-31.

Chiar dacă Regulamentul ESEF nu prevede în mod explicit, considerăm că obligația de marcare a situațiilor financiare conduce logic la identificarea acestora pe baza codului unic. În opinia noastră, identificarea situațiilor financiare sau a rapoartelor anuale care le conțin prin codul unic al acestora este o condiție de bază pentru constatarea respectării regulamentului, acest cod trebuind să fie indicat atât în declarația conducerii, cât și în raportul auditorului. Din păcate, constatăm că destul de mulți auditori nu au înscris în raportul prin care constatau existența situațiilor financiare în format XHTML codul unic de identificare a acestora.

Constatările noastre pun în evidență faptul că în cazul a 17 emitenți, situațiile financiare sau rapoartele anuale care le conțin, în format XHTML, nu sunt publicate pe website-ul propriu, nu se prezintă nicio informație despre acestea în declarația privind situațiile financiare sau în raportul anual și nu sunt identificate în raportul auditorului prin codul unic. În aceste cazuri, constatarea că acești emitenți au întocmit situații financiare în format XHTML se bazează doar pe prevederea din raportul auditorului cum că acestea există.

În ceea ce privește criteriul C5, privind menționarea în raportul auditorului, la paragraful privind responsabilitatea sa, a referinței la Standardul Internațional privind Misiunile de Asigurare (*International Standard on Assurance Engagements – ISAE*) 3000, chiar dacă majoritatea reglementărilor sau documentelor care servesc ca referință pentru auditori privind intervenția lor nu menționează în mod direct aplicarea standardului internațional de audit ISAE 3000, referirea în acestea la termenii *asigurare* și *opinie* conduce către obligația utilizării prevederilor acestui standard. În Comunicarea interpretativă, de exemplu, ca urmare a analizei juridice, se menționează că „Dreptul Uniunii le impune auditorilor statutare obligația de a emite o opinie de audit cu privire la conformitatea situațiilor financiare incluse în rapoartele financiare anuale cu cerințele statutare relevante prevăzute în Regulamentul ESEF, și anume cu dispozițiile Regulamentului ESEF care se aplică situațiilor financiare”.

Constatările noastre pun în evidență faptul că majoritatea auditorilor au indicat în raportul privind aplicarea regulamentului ESEF că misiunea de asigurare a fost efectuată având ca bază de referință ISAE 3000.

După cum am menționat, Camera Auditorilor Financiar din România a pus la dispoziția auditorilor un model de raport de audit care cuprinde și un model de raportare pentru constatarea conformității cu regulamentul ESEF. Însă, din constatările noastre, rezultă că acest model a fost utilizat, total sau parțial, în foarte puține cazuri.

Referitor la criteriul C6, nu am identificat niciun auditor care să prezinte procedurile utilizate pentru verificarea conformității cu ESEF.

Reglementările și documentele de informare pe care auditorul le utilizează ca referință pentru intervenția sa conțin proceduri pe care auditorul trebuie să le efectueze privind situațiile financiare în format ESEF. Procedurile se referă la: planificarea activității; înțelegerea procesului de întocmire a situațiilor financiare anuale în format ESEF și a controalelor aferente; proceduri referitoare la formatul XHTML; proceduri referitoare la marcare; proceduri suplimentare; raportarea privind conformitatea cu cerințele ESEF în raportul de audit; alte aspecte.

Aceste proceduri reprezintă un ghid de realizare a misiunii, dar la fiecare dintre ele auditorul ar trebui să facă o serie de constatări și să le prezinte în raport. De exemplu, atunci când înțelege procesul de întocmire a situațiilor financiare în format ESEF, considerăm că în raport trebuie menționate procedurile și instrumentele folosite de entitate pentru această activitate și dacă a

externalizat sau nu acest proces. Avem în vedere faptul că ghidul întocmit de CEAOB prevede la procedura de planificare că auditorul ia în considerare procesul pus în aplicare de entitate pentru întocmirea situațiilor financiare anuale în format ESEF. De asemenea, procedurile efectuate de auditor referitoare la formatul XHTML și la marcarea se bazează pe instrumente de tip software, pe care auditorul ar trebui să le prezinte. Menționarea acestora în raport ar aduce un plus de informare și de încredere în constatările sale, pentru că auditorul este liber să solicite suportul unui expert pentru aceste constatări.

4. Concluzii

Întrucât exercițiul financiar 2021 a fost primul an în care companiile românești trebuiau să se conformeze cerințelor ESEF, nu am avut acces la informații multianuale pentru a spori relevanța rezultatelor analizei noastre. Dar există o imagine clară că, deși ASF a notificat Comisia Europeană cu privire la amânarea cu un an a aplicării ESEF din mai multe motive, majoritatea companiilor tranzacționate la BVB, Piața Reglementată, au făcut eforturi pentru a-și

prezenta rapoartele financiare anuale pentru 2021 și 2022 în format ESEF și chiar pentru a utiliza XBRL în prezentarea situațiilor financiare consolidate. În plus, în raportul auditorului sau într-un raport separat publicat de aceste companii a fost prezentată opinia auditorului cu privire la conformitatea situațiilor financiare incluse în rapoartele financiare anuale cu cerințele legale relevante prevăzute în Regulamentul ESEF.

Limitele studiului nostru constau în analiza atitudinii față de cerințele raportării financiare în modul ESEF a entităților cotate la Bursa de Valori București, cu prezentarea și analiza structurii acestora pe regiuni geografice. Avem în vedere continuarea studiului nostru prin analiza structurii acestor entități în funcție de domeniul lor de activitate.

De asemenea, ne propunem să ne concentrăm cercetările viitoare spre a evalua efectele XBRL asupra progresului economic înregistrat de companiile românești tranzacționate pe BVB, prin compararea evoluției capitalurilor proprii a companiilor care utilizează XBRL cu cele care nu folosesc acest limbaj modern de raportare și analizând fluctuațiile pe structura acționariatului pe termen lung.

BIBLIOGRAFIE

1. Accountancy Europe. (December, 2019), Independent Assurance on the European Single Electronic Format. Briefing paper, accesibil pe: https://accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/2022/12/191217-ESEF-assurance-paper-FINAL_update_2.pdf
2. Atanasov, A. (2022), Digitalization of the Corporate Reporting in Europe – Evidence from Bulgarian Wood Based Industry. *15th International Scientific Conference WoodEMA 2022: Crisis Management and Safety Foresight in Forest-Based Sector and SMES Operating in the Global Environment* (pp. 19-24). Trnava, Slovakia: International Association for Economics and Management in Wood Processing and Furniture Manufacturing WoodEMA, i.a.
3. Autoritatea de Supraveghere Financiară. (2018), *Regulamentul nr. 5/2018 privind emitenții de instrumente financiare și operațiuni de piață*, publicat în Monitorul Oficial al României nr. 478 din 11 iunie 2018, cu modificările și completările ulterioare.
4. Autoritatea de Supraveghere Financiară. (2021), *Regulamentul nr. 7/2021 privind obligația de*
5. Brands, K., Holtzblatt, M.A. and Koskentalo, E. (2022), The European Union's ESEF iXBRL Mandate: Finland's Experience as an Early Adopter. *Journal of Emerging Technologies in Accounting*, American Accounting Association, Volume 19, Issue 2, pp. 271-278, <https://doi.org/10.2308/JETA-2021-016>
6. Comisia Europeană. (2019a), *Regulamentul delegat (UE) 2019/815 al Comisiei din 17 decembrie 2018 de completare a Directivei 2004/109/CE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește standardele tehnice de reglementare privind specificarea unui format de raportare electronic unic*, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 143/29.05.2019, cu modificările și completările ulterioare.
7. Comisia Europeană. (2019b), *Comunicarea Comisiei Comunicare interpretativă a Comisiei privind întocmirea, auditul și publicarea situațiilor financiare întocmire de către emitenții ale căror valori mobiliare sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată a rapoartelor financiare anuale în formatul de raportare electronic unic*, publicat în Monitorul Oficial al României nr. 295 din 24 martie 2021.

- incluse în rapoartele financiare anuale elaborate în conformitate cu Regulamentul delegat (UE) 2019/815 al Comisiei privind formatul de raportare electronic unic (ESEF) (2020/C 379/01), publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 379/1.
8. Committee of European Auditing Oversight Bodies. (November 9, 2021), *CEAOB guidelines on the auditors' involvement on financial statements in European Single Electronic Format (ESEF)*, https://commission.europa.eu/system/files/2021-11/211109-ceaob-esef-guidelines-auditors_en.pdf
 9. Debreceny, R., Felden, C., Ochocki, B., Piechocki, M. and Piechocki, M. (2009), *XBRL for Interactive Data. Germany: Springer-Verlag Berlin Heidelberg.*
 10. European Securities and Markets Authority. (August, 2023), *ESEF Reporting Manual: Preparation of Annual Financial Reports in ESEF format.* ESMA32-60-254 Rev., https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma32-60-254_esef_reporting_manual.pdf
 11. Marci, A., Stanková, A. (2017), *Inline Extensible Business Reporting Language as the European Single Electronic Format and its Influence in the Slovak Republic.* In *Knowledge and Skills for Sustainable Development: The Role of Economics, Business, Management and Related Disciplines* (pp. 296-303). University of Economics in Bratislava. ISBN 978-80-225-4429-0, https://edamba.euba.sk/www_write/files/archive/edamba2017proceedings.pdf
 12. Miścikowska, D. (2021), *Preparers' readiness for ESEF reporting: Early evidence from the Warsaw Stock Exchange.* *Ekonomia Międzynarodowa*, Issue 35, pp. 194-234, <https://doi.org/10.18778/2082-4440.35.03>
 13. Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene. (2004), *Directiva 2004/109/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 decembrie 2004 privind armonizarea obligațiilor de transparență în ceea ce privește informația referitoare la emitenții ale căror valori mobiliare sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată și de modificare a Directivei 2001/34/CE*, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 390/38, cu modificările și completările ulterioare.
 14. Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene. (2010), *Regulamentul (UE) nr. 1095/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 noiembrie 2010 de instituire a Autorității europene de supraveghere (Autoritatea europeană pentru valori mobiliare și piețe), de modificare a Deciziei nr. 716/2009/CE și de abrogare a Deciziei 2009/77/CE a Comisiei*, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 331/84.
 15. Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene. (2014), *Directiva 2014/56/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 aprilie 2014 de modificare a Directivei 2006/43/CE privind auditul legal al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare consolidate*, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 158/196.
 16. Parlamentul României. (2021), *Legea nr. 24/2017 privind emitenții de instrumente financiare și operațiuni de piață*, republicată în 2017 în Monitorul Oficial al României nr. 772 din 10 august 2021, cu modificările și completările ulterioare.
 17. XBRL International Inc. (April 19, 2016), *Taxonomy Packages 1.0. Recommendation*, <https://www.xbrl.org/Specification/taxonomy-package/REC-2016-04-19/taxonomy-package-REC-2016-04-19.html>
 18. <https://asfromania.ro/> (accesat pe 2 aprilie 2024).
 19. <https://ec.europa.eu/eurostat> (accesat pe 2 aprilie 2024).
 20. <https://filings.xbrl.org/> (accesat pe 2 aprilie 2024).
 21. [*https://finance.ec.europa.eu/publications/one-year-optional-esef-postponement_en#list](https://finance.ec.europa.eu/publications/one-year-optional-esef-postponement_en#list) (accesat pe 2 aprilie 2024).
 22. <https://insse.ro/> (accesat pe 2 aprilie 2024).
 23. <https://www.bvb.ro/> (accesat pe 2 aprilie 2024).
 24. [*https://www.esma.europa.eu/policy-activities/corporate-disclosure/european-single-electronic-format](https://www.esma.europa.eu/policy-activities/corporate-disclosure/european-single-electronic-format) (accesat pe 2 aprilie 2024).
 25. <https://www.xbrl.org/> (accesat pe 2 aprilie 2024)